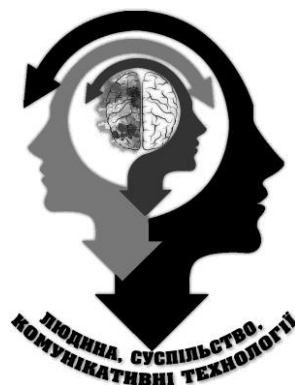

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ

ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ІМ. Г. С. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. М. П. ДРАГОМАНОВА

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

**VIII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ,
ПРИСВЯЧЕНА 90-РІЧЧЮ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

**ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО,
КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ**

**МАТЕРІАЛИ VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ
ТЕХНОЛОГІЇ»**

**REPORTS OF THE VIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE “A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE
TECHNOLOGIES”**

Харків
2020

УДК 740+656+338

ББК 87

Л 93

Головні редактори:

Панченко С. В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, ректор Українського державного університету залізничного транспорту;

Андрущенко В. П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова

Редакційна колегія:

Бутько Т. В. – д-р техн. наук, професор, академік ТАУ

Лаврухін О. В. – д-р техн. наук, професор, чл.-кор. ТАУ, академік МАБЖ

Устенко О. В. – д-р техн. наук, професор, академік ТАУ

Бакланов О. М. – д-р хім. наук, професор

Ватуля Г. Л. – д-р техн. наук, професор

Калабухін Ю. Є. – д-р техн. наук, професор

Новіков Б. В. – д-р філос. наук, професор

Панков Г. Д. – д-р філос. наук, професор

Петрушов В. М. – д-р філос. наук, професор

Рассоха І. М. – д-р філос. наук, професор

Близнюк Л. М. – канд. філол. наук, доцент

Даніл'ян В. О. – канд. філос. наук, доцент

Колеснік К. Е. – канд. іст. наук, доцент, академік ТАУ

Куценко М. Ю. – канд. техн. наук, доцент

Панченко В. В. – канд. техн. наук, доцент

Павлов В. І. – канд. філос. наук, доцент

Прогонний О. М. – канд. техн. наук, доцент

Скорик О. О. – канд. техн. наук, доцент

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Алексєєнко Н. В. – старш. викладач

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 7 від 21.09.2020 р.)

Л 93 Людина, суспільство, комунікативні технології : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. присвяченої 90-річчю Українського державного університету залізничного транспорту, 15–16 жовтня 2020 р. Харків : ДІСА ПЛЮС, 2020. 295 с.
ISBN 978-617-7927-35-7

УДК 740+656+338

Друкується в авторській редакції

ISBN 978-617-7927-35-7

© Авторський колектив, 2020

ФОРМУВАННЯ НАРРАТИВУ ПОСТЛЮДИНИ: РОЗДУМИ ПРО ПІДГРУНТЯ НОВОЇ АТРОПОЛОГІЇ

У ХХІ ст. ми бачимо великі зміни відносно розуміння людини та її можливого подальшого розвитку. Основними ідеями у цьому процесі стали ідеї про конструювання нової людини – постлюдини. На наш погляд, основними рушійними чинниками цієї події стали: перегляд суб'єкта метафізичного зразка на ґрунті раціональності Просвітництва на користь суб'єктивації, конструктивістські ідеї, зрушення в епістемології та переплетення культури значення із культурою присутності. Це не означає, що цей ряд не можна продовжувати: він залишається відкритим, але, на нашу думку – це центральні точки відліку.

І перше – це відмова від суб'єкта метафізичного зразка. Девіз епохи Просвітництва *Sapere aude* (наважитися знати), звернений до індивіда, формував особливу суб'єктивність. І. Кант вимагав рефлексії над догматами пізнання в контексті монологічного розуму, наука мала підсилювати такі ідеологічні схеми за рахунок розвитку математики та фізики, немов би закони механіки з її жорсткою формою детермінізму впливали на мислення. Ідеологія Просвітництва формувала особливого суб'єкта. На рубежі ХХ-ХХІ ст. почали все частіше виникати драматичні питання про актуальність раціонального, про суб'єкта пізнання, адже вектор тотальних утопій і підозра такої раціональності набули в середині ХХ ст. колосальних масштабів. Отже, суб'єкт, детермінований раціональністю Просвітництва, повинен піти з мапи філософії ХХІ ст. На зміну питання про смерть суб'єкта приходить питання про формування суб'єктивації за нових обставин, в умовах відчуття нової культури [4].

Представники посмодерніті відреагували досить радикально на такі зрушення: вони відзначили розвиток нового соціокультурного феномену «кризи ідентичності». На наш погляд, представники постмодернізму почали наступ на «запланований» моноцентричним розумом метафізичного характеру (це й є реалізація раціональності Просвітництва) тип ідентичності та індивідуації. Але ми бачимо, що сьогодення наповнено калейдоскопом соціальних ролей, лунають пропозиції різних світоглядних позицій, а тут ще агресивність хаосу посилюється, і, як наслідок, старі норми та схеми що (які сприяли конституюванню тільки однієї, запланованої за певними правилами, людини) не сприяють пошуку самого себе і звичайно ж не підказують, як протистояти хаосу або стояти вище над ним. Зупиняючись на роз'ясненні

поняття «суб'єктивації», Ж. Дельоз підкреслював: «Суб'єктивація як процес – це індивідуація, особиста або колективна, зводиться до одного або кількох. Отже, існує багато типів індивідуації» [3, с.238]. Однак негативною рисою для постмодерністів стало те, що вони ставили наголос тільки на соціальному характері цієї ідентичності. Чому ми ставимо наголос на цій тезі? Бо зведення людської істоти тільки до соціальної функції, нівелює її екзистенційні переживання, статеве життя тощо, а сама конституйована ідентифікація/ідентичність починає обмежувати людину.

Отже, ідентичність, яку «формували» за умов раціональності Просвітництва, зазнала краху. Такі жорсткі правила для конструкцій привели до того, що людина почала розглядатися як носій певних ідентичностей, що до речі сприяло й формуванню егоцентрованого індивідуалізму. Тому явище постмодернізму стало свого роду холодним душем у критичному відношенні до таких ідентифікацій. Хоча дехто й досі не визнає потужність цієї події у філософії: парадоксальними виявляються окремі статті з негативною оцінкою явища постмодернізму з висновками на кшталт: «це тільки невеличкий часовий період» [6], або визнають його як «неглибокий і безпідставний» [7].

Але і постмодерністська деконструкція повинна була отримати відповідь у вигляді формування постлюдського нарративу, який «не заперечує її, а розвиває її зміст до логічного завершення» [1, с. 289]. Тут треба звернути увагу на епістемологічні зрушення. Якщо в класичній епістемології суб'єкт розцінювався як такий, що стоїть поза реальності, то в некласичній адекватне теоретичне осмислення такої реальності невіддільне від ментальних і комунікативних процесів, логіцизму як науковому методу протиставляється уява і творчість. А суб'єктивація ставить наголос вже не на онтології, а на функціональній здатності нової людини (постлюдини). Більш того: у некласичній епістемології об'єкт вже конструюється не тільки в інтелектуальному, але й у культурному просторі діяльності людини (ми тим самим задаємо вектор нашого подальшого аналізу, а саме вектор на функціональній здатності людського тіла).

Далі. На думу Бадью, ХХ століття треба розглядати крізь призму жахливого конструктивізму [8]. Конструктивістські підходи залишаються актуальними й у сьогоденні, що провокує питання: чи можна залишати конструктивізм у теренах минулих антропологічних орієнтирів або треба орієнтуватися на новий характер розуміння конструктивізму. У підтвердженні позиції А. Бадью можна сказати, що конструктивізм виступає в якості генерального девізу сьогодення. М. Малкей, відштовхуючись від постпозитивістської моделі знання, вважає, що наукове знання не володіє будь-яким епістемологічним статутом, воно включено до культури, відкрите до

різних соціальних впливів. Він писав: «Соціологи та філософи підійшли до загального розуміння науки як інтерпретаційної діяльності, за рахунок якої природа фізичного світу соціально конструюється» [5, с. 167]. Наука та техніка прокладають стежки до більш потужної сфери панування конструктивізму: мова вже йде про ефекти глобального техно-технологічного конструювання людської особистості. А якщо перенести наші роздуми в площину роботи архітектури тілесного або масмедійних засобів, то останні перевершили усі можливості конструктивізму.

Далі. Слідом за явищем постмодернізму ми стикаємося із культурою after-post-Modern, яка, спираючись на попередні постмодерністські розвідки, заявляє про себе [9]. З'явилися теоретичні розробки (в гуманітарних науках), які знаходять мужність оцінювати суб'єктивацію в контексті нового розуміння гуманітарних практик. Появі таких зрушень сприяли зсуви саме в епістемології, але відносно гуманітарних наук. Наприклад, на думку Г.У.Гумбрехта, аналіз культури можливий за умов звернення до складних конфігурацій, де поєднуються разом компоненти культури значення та культури присутності. В «культурі присутності світ – це такий світ, де люди намагаються підтримувати відносини із оточуючим світом, включаючи й себе, тобто свої тіла, а в культурі значення люди схильні вважати перетворення (удосконалення, приборкання і т. і.) світу своїм завданням» [2, с. 88-89]. Він назвав категорії, які «ловлять» феномени присутності: в культурі присутності є тіла, а не суб'єкт, такий характерний для Модерну; особлива увага приділяється тілу та простору [2, с. 86-92]. Ми бачимо знов-таки звернення до конфігурацій, до складчастого розуміння простору. І хоча Гумбрехт назвав постмодерністську традицію «конструктивістським запамороченням», все ж таки він окреслив можливі шляхи розвитку нової людини. Він впевнений, що в культурі значень була сформована суб'єкт-об'єктна парадигма, бо її онтологія була поставлена виключно в залежність від процесів людської свідомості, але концепція культури присутності (із наголосом на просторі, його конфігураціях та трансформаціях тілесного) дає можливість відмовитися від тотального контролю суб'єкт-об'єктного характеру.

Як висновок. Сучасні зміни впритул торкнулися тіла людини. Трансформації із тілом набувають обертів. Тобто в центрі опиняється не сама онтологія, а функціональна здатність людського тіла ставати чимось іншим. Втрачаючи одну ідентичність і приміряючи іншу, людина занурюється у процес суб'єктивації. І на наш погляд, це дійсно розгортає перед сучасною антропологією величезний новий пласт досліджень. А на питання, так що таке постлюдина, є наступна відповідь: «Це не краще, не досконаліше, не протилежне людському тілові тіло. Це знову ж таки людське тіло, але таке, що

не хоче бути визначеним загальноприйнятим стандартом і починає конструювати саме себе» [1, с. 289]. Ми бачимо, що людина конструює себе, використовуючи, перш за все, своє тіло. Тим самим відбувається переміщення наголосу із соціального конструювання ідентичності до більшої палітри її можливостей, а звернення до цієї палітри стало відповіддю на запити з боку людини. Якщо ми говоримо про епоху нового відношення до світу, до людини, де феноменологія суб'єктивації респонсивна, то перед нами розгортається зовсім інша культура. Змісти останньої не тільки не вписуються в традиційні норми раціональності Просвітництва, в норми метафізичного дискурсу, вони свідчать про її провал і повний крах. З свого боку маємо стверджувати, що конструювання ідентичності за рахунок суб'єктивації (постійного процесу конструювання себе) змінює траєкторію можливих експериментів: сьогодні цей процес торкається виключно тілесних практик із подальшим розширенням функціональних можливостей людини (вже нової людини – постлюдини).

Список використаних джерел

1. Гомілко О. Метафізика тілесності: концепт тіла у філософському дискурсі. Київ: Наукова думка, 2001.
2. Гумбрехт Х.У. Производство присутствия: Чего не может передать значения. URL:<http://www.history-library.com/index.php?id1=3&category=arhiologiya&author=gumreht-hu&book=2006>
3. Делез Ж. Логика смысла. Москва: Академ. проект, 2010.
4. Дольська Ольга. Від метафізичного суб'єкта до постметафізичної суб'єктивації: історія питання в контексті метафори світу. *Гілея*. 2020, № 152. С. 131-137.
5. Малкей М. Наука и социология знания. Москва: Прогресс, 1983. 253 с.
6. Философия XX века. Постмодернизм. URL: www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/FIL_XX/31.html
7. Кутырев В. А. Читая Деррида... Забыть Дерриду! URL: http://culturolog.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=1836&Itemid=9
8. Badiou Alain. The Century – Scribd. URL: <https://ru.scribd.com/doc/177311558/Alain-Badiou-The-Century#>
9. Dolska Olga, Gorodiskaya Olga, Tararoyev Jakov. Anthropological dimension of constructivism in the culture of Presence. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/48157>

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

ПРИВІТАННЯ УЧАСТНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ С.В.ЛАНЧЕНКО	3
АБАШНІК В.О. ЕДМУНД ГУССЕРЛЬ У ФІЛОСОФІЇ ІСИДОРА ПРОДАНА (1854–1919/20)	6
АБАШНІК У.В. ВАЛЬТЕР БЕНЬЯМІН (1892–1940) ТА МЕДІА-ФІЛОСОФІЯ	10
АЛЕКСЄЄНКО Н.В. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ	13
АНДРУЩЕНКО В.П. ПЛАГІАТ ТА НЕДОБРОЧЕСНІСТЬ – ЗАГРОЗА НАУКОВОМУ ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ	15
БАБИЧ В.П. ОСНОВИ РАЗУМНОГО, ЦИВИЛИЗОВАНОГО МЫСЛЕТВОРЧЕСТВА	21
БЛИЗНЮК Л.М. ФЕНОМЕН МОВЛЕННЄВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	31
ГОРОБЧУК Л. М. СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ОСОБИСТОСТІ У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ	34
ГРОМОВА О.В. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РОЗВИКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА	38
ДАНІЛ'ЯН В. О. ДУАЛЬНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА НЕДОЛІКИ	41
ДАНІЛ'ЯН В. О. ПРОБЛЕМА СВОБОДИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ТВОРЧОСТІ НОРВЕЗЬКОГО ФІЛОСОФА ЛАРСА СВЕНДСЕНА	44
ДАХНІЙ А.Й. Г.С. СКОВОРОДА ТА Т.Г. ШЕВЧЕНКО ЯК ЗАСНОВНИКИ УКРАЇНСЬКОГО ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ	46
ДОВГАНЬ А. О. Н.МАЛЬБРАНШТА ДАВНЬОКИТАЙСЬКА ФІЛОСОФІЯ	51
ДОЛЬСКАЯ О.О. ФОРМУВАННЯ НАРРАТИВУ ПОСТЛЮДИНИ: РОЗДУМИ ПРО ПІДГРУНТЯ НОВОЇ АТРОПОЛОГІЇ	57
ЗАГРІЙЧУК І. Д. НЕЗАВЕРШЕНІСТЬ КОМУНІКАТИВНОГО ПРОЦЕСУ ЯК ЗАПОРУКА СОЦІАЛЬНОЇ ЗЛАГОДИ	61
ІЛЬІН В.В., ІЛЬІНА А.А. РАЦИОНАЛЬНОСТЬ ПОВЕДЕНИЯ И ПРОБЛЕМА СООТНОШЕНИЯ ЭТИКИ И ЭКОНОМИКИ	65
КАРПЕНКО І.В. «ВЗАЄМНІСТЬ ПЕРСПЕКТИВ» А. ЩЮЦА ЯК МОЖЛИВІСТЬ КОМУНІКАЦІЇ	71
КОЛЕСНИК К.Е. ПРОЕКТ RAIL BALTICA: РОЗБУДОВА ТА ГЕОПОЛІТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ	75
КОЛИЧЕВА Т.В. ГЕШТАЛЬТ-МЕТОДОЛОГІЯ ПІЗНАННЯ ЛЮДСЬКОЇ СУТНОСТІ ЯК ЗАСІБ НАБЛИЖЕННЯ ДО ІДЕНТИЧНОСТІ ІНДИВІДА	81
КОММЕДАЛ О. ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО В НОРВЕГІЇ: ДОСВІД ПРАКТИЧНОГО ВТІЛЕННЯ	84
ЛЕБЕДЄВ В. О. ЖАНР «ТЕМНЕ ФЕНТЕЗІ» У СУЧАСНІЙ МАСОВІЙ КУЛЬТУРІ	87
ЛЮБІВИЙ Я.В. КОНСТРУКТ ТА ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ СВОБОДИ У КРИЗОВОМУ СОЦІУМІ	88

Наукове видання

**VIII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ,
ПРИСВЯЧЕНА 90-РІЧЧЮ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ VIII МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ
ТЕХНОЛОГІЇ»**

**REPORTS OF THE VIII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
“A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES”**

м. Харків, 15–16 жовтня 2020 р.

Відповідальність за наукову достовірність матеріалів та відсутність плагіату
несуть автори

Матеріали публікуються в авторській редакції

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times ET.
Умов. друк. арк. 17,15. Наклад 100 прим. Замов. № 1006/8-20.

Видавництво ТОВ «ДІСА ПЛЮС»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ДК № 4047 від 15.04.2011 р.
61029, м. Харків, шосе Салтівське, буд. 154. Тел. (057) 768-03-15,
e-mail: disadruk@gmail.com

Надруковано з готових оригінал-макетів у друкарні ФОП Петров В. В.
Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.
Запис № 2400000000106167 від 08.01.2009 р.
61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79в, к. 137, тел. (057) 778-60-34.
e-mail:bookfabrik@mail.ua